

Skiftevæsen

Indhold:

Skiftevæsen.....	1
Om skifter	1
Før 1851	1
Efter 1851	1
Efter ca. 1900.....	2
Oplysninger findes mange steder.....	2
En eller flere skiftesamlinger.....	2
Dødsanmeldelsesprotokol.....	2
Der er ting du skal vide før du starter, og det er	3
Guld værd	3
Hvordan finder man et skifte	3
Skifter på landet.....	3
Skifter i byerne.....	3

Om skifter

Både Danske lov fra 1683 og tidligere love har regler for, hvem der kan arve, og for hvordan og hvornår man bør holde skifte.

Især i købstæderne og på krongodset kan man godt finde skifter, der går tilbage til begyndelsen af 1600-årene - eller endnu længere.

Danske lov påbød også bl.a. indførelse af skifteprotokoller. Således starter Vordingborg skifteprotokol i 1574.

Dette med skifteprotokollerne kom først til at gælde for godsejernes skifteretter fra 1719.

1790 og 1792 kom forskellige forordninger om skiftevæsenets indretning og om arveafgift. Det betød, at alle dødsfald i princippet **skulle** registreres af skiftemyndighederne.

I 1700-tallets (1701-99) slutning blev der også ”ryddet op” i de mange ”småskifteretter”, som fandtes især i København.

Fra 1817 blev godsejernes ret til at holde skifte kraftigt begrænset. Fra 1851 faldt den helt væk.

Før 1851

Du skal vide den dødes stand:

- Er han fæstebonde, skal det findes i det gods han hører til
- Er han selvejer, er det hos retsbetjenten
- Er han købstadsborger, er det hos byfogeden.

Efter 1851

Er skifterne hos Herredsfogeden, eller By- eller Birkedommeren.

Efter ca. 1900

Er skiftet lavet hos en dommer, men man gik i mange tilfælde over til at holde privat skifte, og så blev der ikke skrevet noget ned i offentlig regi.

Oplysninger findes mange steder

Oplysning vedrørende et skifte findes i mange forskellige protokoller og dokumenter.

Den korrekte fremgangsmåde er:

- at der først er en dødsanmeldelse, som enten er indført i skifteprotokollen eller i en særlig dødsanmeldelsesprotokol. Den særlige protokol vil jeg vende tilbage til..

Umiddelbart efter bliver der ført i en *Forseglingsprotokol*:

- der konstateres hvilke værdier der tilhørte den afdøde, og hvem der skal arve.
- Hvis der er noget særligt af værdi i boet bliver dette forseglet, indtil boet skal registreres.

Og så senest 30 dage efter i en *Registreringsprotokol*:

- der opremser - især i ældre tid - alle den dødes ting: køer, får, lysestager, strømper, stegepande mm.

Behandlingsprotokoller eller Skifteprotokoller:

- der fortæller, hvem der skal have hvad,
- hvor meget skiftet koster,
- hvilke udgifter boet har haft, f.eks. til begravelsen.

En eller flere skiftesamlinger

Der kan godt blive foretaget flere skiftesamlinger før alle er blevet enige og arven er fordelt. Af grunde til flere møder kan være:

- En arving er rejst langt væk, og først skal kontaktes
- en arving ikke møder til det fastsatte møde, og at
- arvingerne ikke kan blive enige.

Gejstlighedens skifter blev behandlet af provsten.

Militæret havde sine egne skifteretter.

Jøderne havde også deres egne skifteretter.

Men efterhånden kom flere og flere befolkningsgrupper ind under retsbetjentens skifteforvaltning.

Dødsanmeldelsesprotokol:

Kan føres meget forskelligt, i nogle retskredse er der foran i protokollen et alfabetisk-kronologisk register, hvor hver person har fået et nummer.

Nummereringen kan begynde forfra hver år eller være fortløbende.

I protokollen følger så dødsanmeldelserne kronologisk.

Ved børns dødsfald, kan man således få at vide om forældrene lever. Der står som regel "Død uden efterladenskaber"

Der er ting du skal vide før du starter, og det er

- hvornår vedkommende døde, og
- hvad var han/hendes beskæftigelse, i hvilken by og hvilket sogn.

Skiftet skulle holdes inden 30 dage efter at vedkommende var død.

Som en hjælp kan der i mange skifteprotokoller være et navnerregister i selve protokollen, det er en stor hjælp.

Præsten kan også ved dødsfaldet i kirkebogen have anført, om der er en skifteretsattest og hvor man kan finde den.

Guld værd

Et skifte kan være en guldgrube, hvor man kan få oplyst en mængde ting - fx

- om den efterlevende har tilladelse til at sidde i uskiftet bo.
- om der er børn fra flere ægteskaber, og
- hvor mange fælles børn der er.
- I nogle tilfælde kan man også få oplysninger om andre familiemedlemmer, da disse kan være værger, for mindreårige børn eller være formynder for afdødes kone.

Hvordan finder man et skifte

Der er lavet flere forskellige oversigter over, hvordan man finder et skifte, her har jeg lavet en som jeg synes er en simpel måde:

Skifter på landet.

1. Fæstebønder indtil ca. 1817.
Her var **godsejeren** skifteforvalter.
2. Selvejere indtil ca. 1793.
Her var det **amtmanden** der var skifteforvalter.
3. Rytterbønder indtil ca. 1767.
Her var det **regimentsskriveren** der var skifteforvalter
4. Præster, degne indtil 1806.
Her var det **provsten** der var skifteforvalter
5. Alle personer fra ca. 1817.
Her var det **herredsfogden** eller **birkedommeren** der var skifteforvalter

Skifter i byerne

6. Købstadsborgere indtil 1919.
Her var det **byfogden** der var skifteforvalter.
7. Alle personer efter 1919.
Her var den stedlige **dommer** skifteforvalter.